

О. Ю. Бруслик, студент 5-го курсу 4-го факультету 10-ї групи Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

РОЛЬ ПРАВОСВІДОМОСТІ У ЗАКОНОТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Основний Закон створив правові передумови для розбудови України як демократичної, соціальної, правової держави. Пряме визнання такого статусу держави, а також визначення стратегічного курсу на вступ до Європейського Союзу спричинили об'єктивну необхідність удосконалення національної системи законодавства, здатної забезпечити її життєдіяльність у сучасних демократичних формах. Сприяття досягненню зазначених перетворень покликана законотворчість як складний і багатогранний процес. Остання являє собою цілеспрямовану діяльність, що має на меті врегулювання суспільних відносин шляхом пізнання та оцінювання правових потреб суспільства і держави, створення досконалих за формою і змістом законів, а також системи законодавства в цілому.

У сучасних умовах розвитку України законотворчий процес потребує вдосконалення, звільнення від застарілих бюрократичних форм та підходів до законотворення. Адже саме в законах закріплюються права і свободи особи, відображається політичний курс держави тощо. Отже, цілком виправданим уявляється зростання наукового інтересу до законотворчого процесу, закономірностей його функціонування та розвитку, його результатів та наслідків.

Загалом проблемам законотворчості, окремим її елементам та чинникам присвячено достатньо велику кількість наукових праць, зокрема таких вітчизняних та зарубіжних учених, як С. Алексєєв, В. Журавський, А. Керимов, А. Заєць, М. Козюбра, В. Копейчиков, О. Копиленко, М. Марченко, В. Нерсисянц, Н. Оніщенко, О. Петришин, А. Піголкин, В. Погорілко, П. Рабінович, А. Селіванов, О. Скакун, В. Тацій, Ю. Тихомиров, О. Фрицький, В. Шаповал, С. Шевчук, Ю. Шемшученко та ін.

При цьому у вітчизняній юридичній літературі належним чином не відображено вивчення проблеми вдосконалення законотворчості з точки зору взаємозв'язку правосвідомості і правової культури законотворця та їх співвідношення із суспільною правосвідомістю. У цьому контексті важливим є дослідження значення групової (спеціалізованої) правосвідомості (йдеться передусім про правосвідомість депутатського корпусу), а також суспільної (народної) правосвідомості.

Необхідно відзначити, що однією з форм впливу правосвідомості на праворозуміння є наукове прогнозування розвитку законодавства. У цьому разі важливими є залучення народних депутатів до наукового дискурсу, розроблення

актуальних правових проблем у наукових публікаціях, пропонування шляхів їх розв'язання та, як наслідок, обґрунтування необхідності прийняття в майбутньому відповідних законів та змін до чинних нормативно-правових актів.

Не менш важливою формою вияву правосвідомості у законотворчій діяльності є її планування. Це дає змогу залучити до вирішення нагальних питань фахівців у відповідній галузі знань та інших зацікавлених суб'єктів, які можуть запропонувати інше бачення проблеми (концепція закону, рекомендації тощо) або альтернативний законопроект.

Натомість при обговоренні та прийнятті (ухваленні) закону на перший план виходить індивідуальна правова свідомість законотворця. Як свідчить практика, свого значення остання набуває в умовах розгляду так званих «резонансних» законопроектів. Під час обговорення законопроекту народний депутат з погляду юридичної психології перебуває у специфічному психологічному стані.

Складність цього стану зумовлена настановою (внутрішнім переконанням, ставленням) до розглядуваного питання. Така настанова зазвичай формується під впливом трьох основних чинників: а) власної правової свідомості депутата; б) позиції депутатської фракції; в) ставлення виборців до розглядуваного законопроекту. Очевидно, що таке завдання пов'язано з певними труднощами, оскільки депутат повинен насамперед взяти до уваги думку виборців, урахувати фракційне ставлення до розглядуваного питання і при цьому не відійти від власного бачення проблеми. Так, депутат має узгодити та раціоналізувати вплив зазначених чинників на його правосвідомість і ухвалити рішення на основі принципів справедливості та доцільності в обставинах, що склалися.

Зрозумілим є те, що яким би бездоганим з техніко-технологічного боку не був ухвалений закон, він не буде ефективним, якщо не пройшов процедуру «народної легітимації», яка полягає у сприйнятті, розумінні, підтриманні та виконанні відповідного нормативно-правового акта. Отже, законотворець не має права нехтувати «соціальним замовленням» при розробленні, розгляді та ухваленні закону. При розробленні законопроекту він має спиратися на правосвідомість і враховувати правову культуру народу, окремих соціальних груп, створювати правові приписи, які втілюють у собі суспільні очікування і бажані суб'єктами суспільних відносин еталони та зразки поведінки.

Яскравим прикладом впливу народної (суспільної) правосвідомості на процес правотворчості у державі в цілому може слугувати цікавий історичний факт. Так, 7 (20) листопада 1917 р. Українська Центральна Рада прийняла III Універсал. Відповідно до його положень Генеральне секретарство судових справ (пізніше – Міністерство юстиції) зобов'язувалося «зробити всі заходи

з метою упорядкувати судівництво і привести його до згоди з правними поняттями народу». Таким чином, «правові поняття народу» ставали основою діяльності цієї юридичної установи, а також усієї держави.

На нашу думку, необхідно усвідомити той факт, що якісний рівень стану та розвитку законотворчості значною мірою зумовлюється рівнем правової культури суспільства, суб'єктів законотворчості, оскільки правова культура суспільства відображає певний рівень правосвідомості, досконалості законодавства та юридичної практики. Отже, Верховна Рада України має втілити ідею правової держави у законотворчій діяльності, що можливо, зокрема, шляхом підготування корпусу законотворців з урахуванням кращих європейських практик, вітчизняних традицій та напрацювань провідних учених.

Vladislav Glushko, student, Ukraine, The National University «Yaroslav the Wise Law Academy of Ukraine», Poltava Law Institute

GENDER-NEUTRAL LANGUAGE AS A SOCIO-CULTURAL PHENOMENON

Gender-neutral language (gender-generic, gender-inclusive, gender-sensitive, non-sexist, sex-neutral, or unbiased language) can be defined as politically-correct language that is used to refer to a hypothetical person of undefined gender (Martyna, Moulton, and Spender).

Its opposite version – gender-biased (gender-specific, gender-exclusive, sexist) language is generally considered to be discriminatory and offensive (Thorne, Henley, Stanley, and Meyers). The main distinctive feature that illustrates the difference between these two types of languages is their representation of human beings of both sexes – male and female.

In terms of gender-neutral language, it is advisable to use words that refer to men and women equally. In contrary, gender-biased language creates contradictions when practically members of both genders are implied, but formally one-sided attitude is pronounced; or the gender of a person is emphasized when it is not its common characteristic, though there is no need in it. E.g., words «*member of Congress*» and «*lawyer*» are gender-neutral, but «*Congressman/Congresswoman*» and «*lady lawyer*» are gender-specific.

Though the issue of gender-sensitive language was elaborated in the works of numerous researchers, there is still a great deal of indeterminacy in their ways of approach and various controversial views (Cameron, Goddard, Gomard, Ehrlich, King, Nilsen, and Patterson). Despite the fact that most of research data contain